

20. UN-Habitat (2013) State of the World's Cities Report 2012/13 // Prosperity of Cities. — New York.

21. United Nations. Department of Economic and Social Affairs. Executive summary [Electronic resource]. — Available from : http://www.un.org/esa/population/publications/WUP2005/2005-WUPHighlights_Exec_Sum.pdf

УДК 336.221.264

Коломієць Г.Б.,

старший викладач кафедри фінансів
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ ФІСКАЛЬНОГО ТЯГАРЯ

Kolomiets G.B.,

Senior lecturer of Finance
Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman

TAX PLANNING OF FISCAL LOAD

АНОТАЦІЯ. У статті проведено дослідження залежності фіскального тягара від типу виробництва та можливість його зменшення в процесі корпоративного податкового планування. Мета даного дослідження полягає у визначенні меж структурних компонентів доходу як об'єкту оподаткування та їх оптимізації в процесі податкового планування.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: оподаткування, корпоративне податкове планування, податковий тягар, податкова оптимізація.

ABSTRACT. In the article a study of dependence of fiscal load from the type of production and possibility of his reduction are undertaken in the process of the corporate tax planning. The aim of this research consists in determination of limits of structural components of profit as to the object of taxation and their optimization in the process of the tax planning.

KEYWORDS: taxation, corporate tax planning, tax load, tax optimization, average rate of tax.

Корпоративне податкове планування розглядається як оптимізація податкового портфеля підприємства, ускладнена ефектом

взаємного впливу кількісних і якісних факторів функціонування економічного суб'єкта. Для підвищення ефективності діяльності підприємства, у тому числі зниження його фіскального тягаря, необхідне впровадження науково обгрунтованої і практично доцільної системи організації податкового планування.

Роль податкового планування в економіці сучасного підприємства обумовила увагу вчених до проблеми організації податкового планування. Результати цих досліджень знайшли відображення в закордонній і вітчизняній літературі.

Серед західних досліджень проблеми організації податкового планування найбільший інтерес представляють роботи Д. Кембелла, Е. Томсетта і Д. Джонсона. Серйозні дослідження в області податкового планування виконані російськими вченими Галимзяновим Р.Ф., Горбуновим А., Козенковой Т. А., Погорлецким А.И., Рогозиним Б.А., Тихоновим Д.Н., Черником Д.Г. Значний внесок у дослідження корпоративного планування зробили вітчизняні вчені Веткін А.С., Єлісеєв А.В., Крисоватий А.І., Сухарева Л.О., Глущенко Я.І. та багато інших. Більшість науковців розглядає податкове планування в якості оптимізації податкових платежів, що дозволяє врегульовувати рівень фіскального тягаря. Така оптимізація, як наслідок, призводить до мінімізації податкових відрахувань у бюджет і виникненню конфлікту суспільних і приватних інтересів.

Отже, основна мета корпоративного податкового планування і даного дослідження, визначити шляхи зменшення фіскального навантаження шляхом по-елементного аналізу доданої вартості підприємства.

Предметом корпоративного податкового планування виступає взаємозв'язок обліково-податкових процедур, під якими розуміється ряд послідовних дій, необхідних для відображення оподатковуваних показників у системі обліку, виконання податкових розрахунків, формування податкової звітності і проведення податкового аналізу. Податковий аналіз діяльності підприємства дає можливість визначення оптимальної стратегії податкового планування з метою зменшення фіскального тягаря та зменшення ризику податкового ухилення.

Фіскальний (податковий) тягар (average rate of tax) або середня норма податку — це частка податкового платежу у виручці (тобто виручка за вирахуванням капітальних і поточних витрат і застосовується до всього податкового тягаря, що визначається як частка доходу).

На рівні підприємства фіскальний тягар може бути визначений як:

— відношення суми виплачених (нарахованих) податків і зборів до суми нетто, операційних і позареалізаційних доходів підприємства. Цей показник розраховується за даними обов'язкової фінансової звітності (форми № 1, 2, 4) і визначає порівняльну ефективність оподаткування на підприємстві. Недоліком даного показника є структурна непорівнянність його бази розрахунку з відповідним розрахунком на макрорівні;

— відношення суми виплачених (нарахованих) податків і зборів до суми доданої вартості. Даний показник структурно зіставимо з показниками фіскального тягара по економіці в цілому. Його розрахунок можливий незважаючи на відсутність прямих даних про зроблений підприємством доданої вартості в обов'язковій звітності.

З метою визначення фіскального тягара для кількісної інтерпретації структури витрат і, відповідно, характеристики типу господарства визначають валову виручку (Вв) підприємства у вигляді наступної структури компонентів (табл. 1):

- матеріальні витрати (МВ);
- додана вартість (ДВ), що, у свою чергу, може бути представлена в такому вигляді:

- амортизаційні відрахування (Ам);
- витрати на оплату праці (ЗПв) (включаючи обов'язкові відрахування в соціальні фонди і податки, що нараховуються до фонду оплати праці);
- податок на додану вартість (ПДВ);
- прибуток (П).

Таблиця 1

СТРУКТУРА КОМПОНЕНТІВ ВАЛОВОЇ ВИРУЧКИ ПІДПРИЄМСТВА

Матеріальні витрати (МВ)	Додана вартість			
	Відновлення основних засобів	Зарплата з відрахуваннями (ЗПв)	Прибуток (П)	ПДВ

Дана модель не є строгим відображенням витратно-доходної структури виручки. Вона складена таким чином, щоб краще проілюструвати оподаткування доданої вартості — основи підприємницької діяльності і єдиного економічного джерела підприємства для сплати податків [1].

Додавання всіх перерахованих податків і обов'язкових платежів дозволяє одержати таке вираження частки, що відраховується державі, доданої вартості:

$$\text{Податки} = (\text{ПДВ} + \text{ЗПв} + \text{П}) * \text{ДВ}$$

Рівні номінального і фактичного фіскального тягаря по окремим підприємствам звичайно розрізняються. Відповідно до звітності середній рівень фіскального тиску на гривню доходу в промисловості в два рази вище, ніж на підприємствах транспорту, зв'язку, будівництва, торгівлі і суспільного харчування. Це пов'язано з тим, що всі основні податки сьогодні нараховуються не до суми доходу, а відносно складових доданої вартості — прибутку, оплати праці. Тому правомірно очікувати, що рівень фіскального тягаря як відношення суми податкових платежів до величини доданої вартості повинен бути практично однаковим чи близьким по величині для різних платників податків, а відношення суми виплат у бюджет до доходу підприємств, навпаки, повинне розрізнятися.

Дані розходження будуть тим більше, чим менше буде частка доданої вартості в доході. Отже, для будь-якого підприємства можна знайти оптимальну структуру вартості і собівартості продукції, що забезпечує мінімальний рівень нарахування податків.

Із згаданих положень випливає, що на підставі розрахунку і зіставлення двох показників фіскального тягаря підприємства (відносно доходу) і до доданої вартості, можливий досить простий контроль оподатковування на підприємстві за умови, що:

— для різних платників податків частка податків у доданій вартості, як правило, однакова;

— частка податків у доході залежить від структури виторгу.

Підвищення чи зниження частки податків до доходу повинно бути адекватне змінам у складі доходу. Навпаки, якщо підприємство торік виплатило податків у бюджет у розмірі 60 % від величини доданої вартості, а в поточному році тільки 30 %, то таке розходження вказує на помилки податкового обліку або навмисне заниження податкових зобов'язань.

На підставі вище виведених формул і чинного законодавства розраховано фіскальний тягар за умови незмінності податкових ставок для усередненого промислового підприємства, яке не веде зовнішньоекономічну діяльність за такими складовими:

— податок на додану вартість (ПДВ) = $(20\%/120\%) * \text{ДВ}$;

— нарахування (платежі) до заробітної плати (внески до пенсійного фонду, до фонду соціального страхування, до фонду

страхування на випадок безробіття, до фонду страхування від нещасних випадків за мінімальної ризиковості виробництва) = $(36,6\%/136\%) * K_{зп} * ДВ$;

Податок з доходів фізичних осіб (податок розглядається в даній моделі, оскільки підприємство прагне забезпечити працівнику конкурентноздатний «чистий» доход, тобто доход, що залишається після оподаткування; крім того, альтернативою оцінки праці для працівника інколи є доход у сфері «тіньової» зайнятості, тобто без податків. При цьому відрахування із заробітної плати складаються із відрахувань до пенсійного фонду, до фонду соціального страхування, фонду соціального страхування на випадок безробіття. Припустимо, що усереднений прибутковий податок на ЗП складає $15\% = 0,15 * (1 - 0,035/1,035) * K_{зп} * ДВ$;

податок на прибуток (19%) = $0,19 * (1 - 0,167 - 0,413 * K_{зп} - Кам) * ДВ$.

Додавання всіх перерахованих податків і обов'язкових платежів дозволяє одержати таке вираження частки, що відраховується державі, доданої вартості:

Податки = $(0,167 + 0,422 * K_{зп} + 0,08) * ДВ$.

Загальна залежність між ставками оподаткування і податкових надходжень виведена А. Лаффером (крива Лаффера). При цьому існує деякий рівень ставок (золота середина), коли податкові надходження в бюджет будуть максимальними. Однак відповідність поточного рівня номінального фіскального тягаря значенням золотої середини кривої Лаффера залишається відкритим.

Для визначення відповідності фіскального тягаря політиці розвитку підприємництва і економіки в цілому, результат розрахунків переноситься на криву Лаффера.

Таким чином, частка доданої вартості, яке підприємство змушено відповідно до діючої системи оподаткування віддати державі у вигляді податків і обов'язкових платежів, є функцією типу виробництва за критерієм частки в складі валової виручки матеріальних, трудових чи амортизаційних витрат.

На основі проведених розрахунків складено табл. 2 змін фіскального тягаря підприємства по фіксованим значенням прибутку і фонду оплати праці підприємства, у якій приводяться порівнянні значення фіскального тягаря на гривню доходу і доданої вартості. Останній показник структурно зіставимо з даними статистики про податкові надходження в ВВП.

Таблиця 2

**ЗМІНА ФІСКАЛЬНОГО ТЯГАРЯ ПІДПРИЄМСТВА
ЗА ВАРІАТИВНИМИ ДАНИМИ, %**

Частка фонду оплати праці в собівартості, % ²⁾	Частка прибутку у виручці-нетто, % ¹⁾											
	0		10		20		30		40		50	
	Податкове навантаження на гривню доходу	Додана вартість	Податкове навантаження на гривню доходу	Додана вартість	Податкове навантаження на гривню доходу	Додана вартість	Податкове навантаження на гривню доходу	Додана вартість	Податкове навантаження на гривню доходу	Додана вартість	Податкове навантаження на гривню доходу	Додана вартість
10	7,5	45,7	10,4	41,4	13,6	39,5	16,6	38,5	19,6	37,8	22,5	37,3
20	14,0	45,7	16,4	43,1	18,8	41,4	21,2	40,3	23,5	39,4	25,7	38,7
30	20,5	45,7	22,2	44,0	23,9	43,2	25,6	41,5	27,2	40,6	28,8	39,8
40	26,7	45,7	27,8	44,4	28,8	43,3	29,9	42,3	30,9	41,5	31,9	40,7
50	32,6	45,7	33,1	44,7	33,5	43,8	34,0	43,0	34,5	42,2	34,9	41,5
60	38,3	45,7	38,2	44,9	38,1	44,2	38,0	43,5	37,9	42,8	37,8	42,2
70	43,8	45,7	43,1	45,1	42,5	44,5	42,0	44,0	41,3	43,4	40,7	42,8
74 ³⁾	45,8	45,7	45,1	45,1	44,5	44,5	43,5	44,1	42,6	43,5	41,8	43,0

Примітка:

1) співставляється з даними Державного комітету статистики України (табл. 3.)

Таблиця 3

**СЕРЕДНЯ РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ПРОМИСЛОВОСТІ (ВІДНОШЕННЯ
ПРИБУТКУ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ДО ПОВНОЇ СОБІВАРТОСТІ
РЕАЛІЗОВАНОЇ ПРОДУКЦІЇ / ВИРУЧКИ, %)**

2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
16,6	8,9	5,7	6,3	9,1	4,8	3,7	2,6	3,3	4,7	5,5	5,8	5,8	6,1

2) — варіативні припущення

3) — величина, наближена до 100 %-ї частки ФОП і нарахувань у собівартості, при цьому частка інших витрат у собівартості наближена до нуля.

З аналізу рівня фіскального тягаря випливає факт істотного відхилення середньої податкової ставки на гривню доданої вартості від приведених у попередніх розділах дослідження цифр фактичних зборів податків по країні (30—25 % від ВВП чи валової доданої вартості). Виходячи з чого визначаємо, що надлишкове номінальне податкове навантаження на платника податків тільки по податках, прийнятим до розрахунку сьогодні, складає 5—12 пунктів від ВВП. При цьому надмірність оподатковування росте зі збільшенням частки оплати праці в собівартості, тобто вона більше в «зарплатоємних» або «трудоємних» виробництвах.

У той же час наявність стійкої залежності значень номінального фіскального (податкового) тягаря від суми доданої вартості підприємства (38—46 %) дозволяє організувати простий контроль податкового планування на підприємстві. Спрощуючи, можна сказати, що при коректному податковому плануванні підприємство повинне вести господарську діяльність, за якої нарахування і відрахування в бюджет повинні складати близько 42 % від суми виробленої доданої вартості підприємства. Значні відхилення в будь-яку сторону вимагають проведення аналізу податкового обліку і організацію ефективного корпоративного податкового планування.

Стосовно виручки підприємства значення номінального фіскального (податкового) навантаження розрізняються більш ніж у 6 разів. При цьому даний рівень тим менше, чим менше частка фонду оплати праці і прибутку (основні складові доданої вартості) у виручці і чим менше частка фонду оплати праці у доданій вартості. Останнє означає, що рівень фіскального тягаря відносно доходу (виручки) доступний для зниження, що і робиться на практиці. В остаточному підсумку, будь-яке підприємство цікавить чистий дохід і, відповідно, досягнення мінімальної частки податкових платежів у загальних доходах підприємства.

Таким чином, приведені дані можна розглядати як показники чи нормативи для порівняння, а прийняті при складанні таблиці допуски можуть бути значно розширені.

Виходячи з викладеного, можна вважати доцільним у корпоративному податковому плануванні, для контролю стану оподатковування на підприємстві, вводити показник фактичного фіскального (податкового) тягаря до складу внутрішньої та обов'язкової звітності підприємства. Зазначені розбіжності значень номінального і фактичного фіскального тягаря свідчать, що на певних підприємствах має місце фактор фіскальної аморальності більшості.

Для ефективності проведення розрахунків вважається доцільним включити до складу показників обов'язкової звітності підприємства показник доданої вартості, який узагальнює величину бази оподаткування підприємства. Заходи податкової оптимізації на підприємствах завжди спрямовані на зменшення частки доданої вартості і її складових у вартості продукції, робіт, послуг. Тому, в процесі податкового планування, контроль частки доданої вартості на основі звітності та трудоемності виробництва обов'язковий.

Література

1. *Коломієць Г.Б.* Податкове планування: передумови виникнення та ефективність застосування / Г.Б. Коломієць // Вісник податкової служби України. — 2008. — №49. — С. 46—48.
2. *Kolomiets G.B.* Podatkove planuvannya: peredymovu vunuknennya ta efektuvnist zastosuvannya / G.B. Kolomiets // Visnik podatkovoyi slujbu Ukrayinu. — 2008. — №49. — С. 46—48 [in Ukrainian].
3. *Кучер С.В.* Економічний аналіз для цілей оподаткування як інструмент розробки облікової політики підприємства / Кучер С.В. // Науковий вісник Херсонського державного університету. — 2014 — Випуск 6. Частина 5. — С. 152—155.
4. *Kucher S.V.* Ekonomichnuy analiz dlya ziley opodatkyvannia yak instrymnt rozrobku oblikovoyi polituku pidpruyemstva / S.V. Kucher // Naukovuy visnik Hersonskogo dergavnogo universitetu. — 2014. — Vypysk 6. Chastuna 5. — С. 152—155.
5. *Прокопенко В.Р.* Информационное обеспечение оперативного налогового планирования на предприятиях / В.Р. Прокопенко, Б.П. Дзюба // Экономика промышленности. — 2012. — № 3—4 (59-60). — С. 87—91.
6. *Prokopenko V.R.* Informacionnoe obespechenie operativnogo nalogovogo planirovaniya na predpriyatiyah / V.R. Prokopenko, B.P. Dzyba // Ekonomika promushlennosti. — 2012. — № 3—4 (59—60). — С. 87—91. [in Russian].

Reference

1. *Kolomiets G.* Tax planning: pre-conditions of origin and efficiency of application // Announcer of tax service of Ukraine. — 2008. — № 49. — P. 46—48.
2. *Kucher S.* Economic analysis for the aims of taxation as an instrument of development of registration politics of enterprise // Scientific announcer of the Kherson state university. — 2014 — Producing 6. Part 5. — P.152—155.

3. *Prokopenko V.* Informative providing of the operative tax planning on the enterprises // *Economy of industry*. — 2012. — № 3—4 (59—60). — P. 87—91.

УДК 336.719

Куць Н.В.,

здобувач кафедри менеджменту
банківської діяльності
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

СУТНІСТЬ І РОЛЬ ВНУТРІШНЬОЇ ДОВІРИ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Kuts Nataliia,

PhD candidate
Banking management department
Kyiv National Economic University
named after V. Getman

THE CONTENT AND THE ROLE OF INTERNAL TRUST IN A BANKING SECTOR UNDER CRISIS CIRCUMSTANCES

АНОТАЦІЯ. У статті проаналізовано поточний стан та основні тенденції у банківській системі України протягом 2014 р., зокрема зміни споживчої поведінки та зниження ресурсів населення на банківських рахунках під впливом кризових явищ і зниження зовнішньої довіри населення до банківського сектора. Як один з факторів відновлення зовнішньої довіри розглядається внутрішня довіра банківських установ та її відновлення. Розглядається поняття «внутрішня довіра», її сутність та структура, основні чинники, форми прояву та наслідки її кризи під впливом зовнішніх кризових явищ. Автор вирізняє три групи факторів, що зумовлюють взаємозв'язок і залежність зовнішньої довіри та внутрішньої довіри на ринку фінансових послуг.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: купівельна спроможність, індекс реальної заробітної плати, банківський сектор, ресурсна база, внутрішня довіра, криза довіри, залученість персоналу, прихильність персоналу, маркетинг взаємовідносин, зовнішній рух персоналу, плинність персоналу.

ANNOTATION. The article contains the analyses of actual situation and the main trends in the banking sector of Ukraine in 2014, in particular the changes in consumer behavior and the decrease of client banks deposits under the impact of economic crises and destroy of client development to the banking sector. Internal trust of banking institutions is considered to be one of the main important factors of client trust renovation. The term